

Eduskunnan hallintovaliokunta

Diaarinumero
4254/9B/14

Päiväys
15.10.2014

Viite

K 19/2014 vp

Asia

Kansallisen ihmiskaupparaportoinnin kertomus

Hallintovaliokunta on pyytänyt asiassa lausuntoa eduskunnan oikeusasiamieheltä/ eduskunnan oikeusasiamiehen kanslialta. Eduskunnan oikeusasiamies on sopinut valiokunnan kanssa, että lausunnon antaa Ihmisoikeuskeskus.

Ihmisoikeuskeskus edistää perus- ja ihmisoikeuksiin liittyvää tiedotusta, koulutusta, kasvatusta ja tutkimusta, laatii selvityksiä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta, tekee aloitteita perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseksi ja toteuttamiseksi, osallistuu eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön ja huolehtii muista vastaavista tehtävistä näissä kysymyksissä. Ihmisoikeuskeskus on hallinnollisesti osa eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaa.

Yleistä

Ihmiskauppa on erittäin vakava globaali ihmisoikeusongelma. Ihmisoikeuskeskus pitääkin kansallisen ihmiskaupparaportoinnin työtä erittäin tärkeänä ihmiskaupan ehkäisemiseksi, uhrien suojelemiseksi sekä ihmiskauppaan syyllistyneiden henkilöiden saattamiseksi vastuuseen. Ihmiskaupparaportoinnin toiminta ja yhteistyö muiden viranomaisten ja kansalaisyhteiskunnan kanssa on merkittävästi lisännyt tietoa ja osaamista ihmiskaupasta ja siihen liittyvistä ilmiöistä Suomessa. Huomion kiinnittäminen ihmiskaupparikosten uhrien asemaan ihmiskaupparaportoinnin työssä on ollut perusteltua nimenomaan ihmisoikeusnäkökulmasta.

Ihmiskaupparaportoinnin kertomus 2014 on kokonaisuudessaan hyvin informatiivinen. Tarkastelun kohteen valintaa voidaan pitää onnistuneena: Ihmiskauppa seksuaalisen hyväksikäytön tarkoituksessa on ilmiö, josta Suomessa on ollut vähän tietoa ja johon liittyy vahvoja ennakkokäsityksiä ja stereotyyppiä. Laajan paritus- ja ihmiskauppajuttuja koskevan esitutkinta- ja tuomioistuinaineiston esittely ja sen analysointi täsmentää onnistuneesti kuvaa ihmiskaupasta seksuaalisen hyväksikäytön tarkoituksessa.

Kertomuksen loppuun kootut suositukset perustuvat huolelliseen arviointiin voimassa olevasta lainsäädännöstä ja sen toteutumisesta sekä muista

toimenpiteistä ihmiskaupan torjumiseksi. Ihmisoikeuskeskus pitää suosituksia pääosin erittäin hyvin perusteltuina ja kannattaa niiden toteuttamista. Joitain suosituksia olisi kuitenkin voitu avata lukijalle hieman enemmän.

Suositus nro 8 koskee ihmiskauppakoordinaattorin toimintaa koskevan lainsäädännön valmistelutarvetta. Sisäasiainministeriön poliisiosastolla on 1.6.2014 aloittanut erityisasiantuntijan virkanimikkeellä toimiva ihmiskauppakoordinaattori, jonka tehtävät käsittääksemme ainakin tässä vaiheessa määräytyvät sisäasiainministeriö työryhmän ehdotuksen pohjalta. Epäselväksi jää se, onko näitä tehtäviä tarpeen säädellä lailla.

Suosituksessa nro 9 esitetään toimenpiteitä Suomeen avioliiton kautta maahan muuttavien henkilöiden kotoutumisen parantamiseksi. Suosituksen taustalla on tieto siitä, että osa nk. thai-hierontapaikoissa työskentelevistä naisista on tullut Suomeen avioliiton perusteella ja ajautunut hierontapaikkoihin avioeron aiheuttaman taloudellisesti vaikean tilanteen myötä. Suositus kuitenkin kaipaisi tältä osin täsmentämistä.

Ennalta ehkäisevä työn tärkeys

Ihmisoikeuskeskus haluaa korostaa tässä yhteydessä ihmiskauppaa ennalta ehkäisevien toimien tärkeyttä. Ottaen huomioon ihmiskauppaan liittyvät erittäin vakavat ihmisoikeusloukkaukset, on aivan keskeistä asettaa näiden loukkausten täydellinen ehkäiseminen lainsäädännön tärkeimmäksi tavoitteeksi.

Kaikkia ihmiskaupan taustalla olevia perimmäisiä syitä ei luonnollisesti kyetä suomalaisella tai edes kansainvälisellä lainsäädännöllä ratkaisemaan, mutta osaan voidaan olennaisesti vaikuttaa. Ihmiskaupan määrään seksuaalisen hyväksikäytön tarkoituksessa vaikuttaa olennaisesti kysyntä, jota lainsäädännöllä voidaan merkittäväksi vähentää. Oikeusministeriössä onkin jo valmisteilla ehdotus rikoslain 20 luvun 8 §:n säännöksen muuttamisesta siten, että seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö olisi rangaistava myös tuottamuksellisenä. Ihmisoikeuskeskus pitää ehdotusta hyvänä paitsi sen todennäköisesti kysyntää vähentävän vaikutuksen vuoksi, myös siksi, ettei sillä oletettavasti ole syrjiviä vaikutuksia uhrin sukupuolen tai etnisen taustan perusteella.

Ihmisoikeuskeskus yhtyy kuitenkin ihmiskaupparaportoin näkemykseen, että Suomessa on syytä käynnistää perusteellinen pohdinta siitä, onko tarpeen ennaltaehkäistä ihmiskauppaa säätämällä seksin oston nk. täyskiellosta.

Paritus- ja ihmiskauppasäännösten selkeyttäminen

Ihmiskaupan ja parituksen tunnusmerkit ovat rikoslaissa jossain määrin päällekkäiset siltä osin, kun ihmiskauppa koskee seksuaalista hyväksikäyttöä. Ihmiskauppaa koskevia rangaistussäännöksiä säädettäessä lainsäätäjän lähtökohtana oli, että lainsäädäntömuutosten myötä paritusta koskevien säännösten soveltamisala supistuisi. Ihmiskaupparaportoin kertomuksen valossa näin ei näytä käyneen. Tämä on parituksen/hyväksikäytön kohteen kannalta erittäin valitettavaa. Hänen asemansa oikeusprosessissa määräytyy

tunnusmerkistön valinnan perusteella ja paritussäännösten soveltaminen johtaa usein siihen, että kohde on oikeudenkäynnissä todistajan asemassa, vailla oikeudenkäyntiavustajaa.

Eduskunnassa käsiteltävänä oleva hallituksen esitys laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 103/2014 vp) pitää sisällään ehdotuksia parituksen kohteen aseman parantamiseksi rikosprosessissa. Esityksen mukaan kohteelle voitaisiin esituskintaa varten määrätä avustaja riippumatta siitä, onko hänet katsottu asianomistajaksi ja onko hän esittänyt asiassa vaatimuksia. Parituksen kohteelle voitaisiin määrätä myös tukihenkilö rikosprosessia varten.

Ihmisoikeuskeskus pitää paritus- ja ihmiskauppasäännösten selkeyttämistä esitetyllä tavalla parituksen kohteen/ihmiskaupan uhrin oikeusturvan kannalta hyvinä, mutta muistuttaa lainsäätäjän tavoitteesta supistaa paritusta koskevien oikeussäännösten soveltamisalaa.

Kristiina Kouros
ma. johtaja